

non etiam cum se amat: ipm quoq; amorem sui genuisse videatur: **E**rat enim amabilis sibi: et anteq; se amaret: quia poterat se amare sicut erat sibi noscibilis: et anteq; se nosset: quia poterat se nosse. **N**am si non sibi esset noscibilis: nunq; se nosse potuisset. **I**ta si non sibi eet amabilis: nunq; amare potuisset. **N**ur itaq; amando se non genuisse dicatur amorem suum: sicut cognoscendo se genuit noticiam suam. **I**n eo quidem manifeste ostenditur hoc amoris esse principium: unde procedit: ab ipsa quidem mente procedit que sibi est amabilis anteq; se amet: atq; ita principium est amoris sui quo se amat. **S**ed ideo non recte dicitur genitus ab ea sicut noticia sui qua se nouit: quia noticia iam inuentum est quod partum repertum dicitur: quod sepe precedit inquisitio eo fine quietura. **N**am inquisitio est appetitus inueniendi: quod idem valet si dicas: reperiendi. **Q**ue autem reperiuntur: quasi pariuntur: unde proli similia sunt: ubi nisi in ipsa noticia: ibi enim quasi expressa formantur. **N**am etsi iam erant res quas querendo inuenimus: noticia tamen ipsa non erat: quam sicut prolem nascentem deputamus: porro appetitus ille qui est inquirendo procedit a querente: et pender quodammodo: neq; requiescit sine quo intenditur: nisi id quod queritur inuentum: querenti copuletur. **Q**ui appetitus: id est inquisitio: quis amor esse non videatur: quo id quod notum est: amatur. **H**oc enim adhuc ut cognoscat agitur: tamen ex eodem genere quiddam est. **N**am voluntas iam dici potest: quia omnis qui querit inuenire vult: et si id querit quod ad noticiam pertinet: omnis qui querit nosse vult. **Q**uod si ardentem atq; instanter vult: studere dicitur quod maxime in assequendis atq; adipiscendis quibusq; doctrinis dici solet. **P**artum ergo mentis antecedit appetitus quidam: quo id quod nosse volumus querendo et inueniendo nascitur proles ipsa noticia: ac per hoc appetitus ille quo concipitur pariturq; noticia: partus et proles recte dici non potest. **I**demq; appetitus quo inhiatur rei cognoscende: fit amor: cognite dum tenet atq; amplectitur placitam prolem: id est noticiam gignentiq; coniungit. **E**t est quedam imago trinitatis: ipsa mens et noticia eius quod est proles eius: ac de se ipsa verbum eius: et amor tertius: et hec tria vnum atq; vna substantia. **H**ec minor proles: dum tantam se nouit mens quanta est: nec minor amor dum tantum se diligit quantum nouit et quanta est.

ExPLICIT LIBER NONUS.

Incipiunt capitula libri decimi.

- i **D**e studijs discere amantium quod ignorant: quod tamen non expeteret scire si penitus ignorarent.
- ii **Q**uibus causis amari videntur cognita: cum ipsa scientia eorum que nescimus expetitur.
- iii **I**n incognita sibi sit mens cum se querit ut nouerit.
- iiii **D**e proprijs mentis que non potest ignorare.
- v **I**n quo mens nosse se debeat: et a quibus abstinere ne eis quasi proprijs delectetur: atq; in se minus nouerit.
- vi **I**n quibus mens de se cogitans possit errare.
- vii **D**e opinionibus eorum qui mentem aliquid precipuum corporis esse senserunt.
- viii **Q**uomodo mens nosse se querens: nihil de se corporeum debet cogitare.
- ix **Q**uomodo mens cognoscit se ipsam.
- x **Q**uomodo mens nosse se cupiens nihil eorum de se opinari debeat: de quibus scit esse dubitandum.
- xi **D**e memoria: intelligentia et voluntate: in quibus mens habet in se quandam imaginem diuine trinitatis.
- xii **D**e querenda imagine trinitatis etiam in his que anima ex corporis sensibus concipit.

Aurelij Augustini episcopi de trinitate liber decimus incipit.

De studijs discere amantium quod ignorant: quod tamen non expeterent scire si penitus ignorarent.

Capitulum I.

Nunc ad ea ipsa consequenter enodatus explicanda limitior accedat intentio. **A**c primo quia rem proorsus ignoram amare omnino nullus potest: diligenter intuendum est cuiusmodi sit amor studentium: id est non iam scientius: sed adhuc scire cupientium quam doctrina. **E**t in his que rebus in quibus non vilitate sed studium solent existere amores ex auditu: dum

cuiusq; pulchritudinis fama ad videndum ac fruendum animus accendit. q; generaliter nouit corporum pulchritudines: ex eo q; plurimas vidit: et inest intrinsecus vñ approbet: cui forinsecus inhiat. **Q**uod cū sit: nō rei penit^o incognite amor excitat. cui^o genus ita notū est: **N**um aut virū bonū amamus: cui^o faciē nō vidim^o: ex noticia virtutū amam^o. quas nouim^o i ipa veritate. **A**d doctrinas aut cognoscēdas: plerūq; nos laudantiuz atq; pdicantiū accendit auctoritas. **A**rtū nisi breuiter impressā cuiusq; doctrine haberem^o in aīo notionem: nullo ad eā discendā studio flagrarem^o. **Q**uis ei sciende: verbi gratia: rhetorice vllā curāz operam impenderet: nisi ante sciret eā dicendi eē sciētiam. **A**liqñ etiā ipaz doctrinaruz fines auditos expertos ve miramur: et ex hoc inardescimus facultatē cōparare discendo qua ad eos puenire possim^o. **T**anq; si litteras nesciēti dicatur: quandā esse doctrinā qua quisq; valeat q̄uis longe absentī verba mittere manu facta in silentio: que rursus ille cui mittunt non auribus: sed oculis colligat: idq; fieri videat. **N**ōne dū concupiscit nosse qd id possit: oī studio circa illū finē mouet: quē iam notū tenet. **S**ic accendunt studia discentiū. **M**ā qd quisq; profusus ignorat: amare nullo pacto pōt. **I**ta etiā signū si quis audiat incognitū: veluti verbi alicui^o sonū quo quid significet ignorat: cupit scire quid nā sit: id est sonus ille cui rei cōmemorande institutus sit: veluti audiat cū dicitur temetumz ignorans quid sit: requirat. **I**am itaq; oportet vt nouerit signū esse: id est non esse inanem illam vocem: sed aliquid ea significari. **N**ōquin iam notum est hoc trissyllabum: et articulatam speciem suam impressit animo per sensum aurium. **Q**uid amplius in eo requiratur: quo magis inotescat: cui^o oēs littere oīaq; soni spacia nota sunt: nisi q; similitudo innotuit signum esse: mouitq; sciendi cupiditatē: cui^o rei signū sit. **Q**uo igit amplius notū est: sed non plene notū est: eo cupit animus d illo nosse qd reliquū est. **S**i enī: tūmō esse istā vocem nosset: eamq; alicui^o rei signū esse non nosset: nihil iam quereret de sensibili re: q̄ntū poterat sentiendo percepta. **Q**uia vero non solum esse vocem: sed et signū esse iam nouit: perfecte id nosse vult. **H**ecq; vllū pfecte signū noscitur: nisi cui^o rei signū sit: cognoscat. **I** hoc q; qui ardentī cura querit vt nouerit: studioq; accensus insistit: nō pōt dici esse sine amore. **Q**uid igitur amat. **V**erte enīz amari aliquid nisi notū non potest. **N**eq; ille istas tres syllabas amat: quia siā notas habet. **S**i hoc i eis

amat: quia scit eas significare aliquid nō inde nunc agitur: non enim hoc nosse querit. **S**ed in eo qd scire studet quid amet: inquirimus: qd pfecto nondum nouit: et propterea miramur cur amet: qm̄ firmissime nouimus amari nisi nota nō posse. **Q**uid ergo amat: nisi qd nouit atq; intuetur in rationibus rerū que sit pulchritudo doctrine: qua continentur noticie signoz oīm: et que sit vtilitas in ea peritia qua inter se humana societas sensa cōmunicat. ne sibi hominū cetus deteriores sint: quauis solitudine: si cogitationes suas colloquendo non misceantur. **H**anc ergo speciez decorē et vtilem cernit anima: et nouit: et amat eamq; in se p̄fici studet q̄stum potest: quisq; vocum significantium: quecumq; ignorat: inquirat. **A**liud est enim qd eam in veritatis luce conspiciat: aliud quod in sua facultate concupiscit. **C**ōcupiscit namq; in luce veritatē: q̄ magnū et q̄ bonū sit: omnes omnium gentium linguas intelligere ac loqui: nullamq; vt alienigena audire et a nullo ita audiri. **L**uius noticie decus cogitatioē iam cernitur: amaturq; res nō tā q̄ ita conspiciat: atq; inflāmat studia discentiū: vt circa eam moueant: etq; inhiant in omni opera quā impēdunt p̄sequēde tali facultati: vt etiam vsu amplectantur qd ratione p̄noscent: atq; ita quisq; cui facultati spe p̄pinquat: ei feruētius amore inardescit. **H**is doctrinis quippe studet vebemētius: que capi posse non desperant. **N**am cuius rei adipiscende spem quisq; non gerit: aut tepide amat aut oīno nō amat q̄uis q̄ pulchra sit videat. **Q**uo circa: q; oīm liguarū scia fere ab oīb^o desperat: sue gētis q̄sq; maxie studet vt nouerit. **Q**uod si et illi ad p̄fectū p̄cipiende se nō sufficere scit: nemo tñ tā desidiōsus ē h^o noticie q̄ nō cū audierit incognitū v̄bū velit nosse qd illud sit: et si pōt q̄rat et discat. **Q**uod dū q̄rit: vtiq; in studio discēdi ē: et vt amare re incognitaz qd nō ita ē. **S**pēs nāq; illa tāgit aīm quam nouit et cogitat: in q̄ elucet dec^o p̄sociandoz animoz in vocib^o notis audiēdis atq; reddēdis eaq; accēdit studio querētē qdē qd ignorat: et notā formā q̄ id p̄tineat intuentē et amantem. **I**taq; si querenti: verbi gratia: quid sit temetum (hoc enī exempli causa posueram) dicat: quid ad te pertinet: respondebit. **N**e forte audiam loquentem: et non intelligam: aut vsq; am forte id legaz: et quid scriptoz senserit nesciam. **Q**uis tandem huic dicat noli intelligere quod audis: noli nosse quid legis. **O**mnibus enīz fere animis rationalibus in p̄mptu est: ad videndū huius p̄tie pulchritudo: qua

hoim inter se cogitata: significantiū vocū enū-
 ciatione noscunt. ppter hoc notū decus. et ob
 hoc amatū quia notū. studiose querit verbuz
 illud ignorū. Itaq; cū audierit atq; cognoue-
 rit temerū. a veteribus vinū appellatū: s̄ iam
 ex vsu loquendi quē nū habem⁹ hoc vocabu-
 lū emortuū. ppter nōnullos fortasse veteruz
 libros sibi necessariū deputabit. Si autē illos
 superuacaneos habet. forte iā nec dignuz qđ
 memorie cōmēdet existimat: q; videt ad illaz
 spēm doctrine quā notā mente intuetur atq;
 amat minime ptinere. **Probrē** oīs amor stu-
 dentis animi. hoc est volētis scire qđ nescit: nō
 est amor ei⁹ rei quā nescit: s̄ ei⁹ quā scit: pp̄
 quā vult scire qđ nescit. aut si tā curiosus ē. vt
 nō ppter causam aliā notā: sed solo amore ra-
 piat incognita sciēdi: discernend⁹ quidē est a
 studiosi noie iste curiosus: sed nec ip̄e amat in-
 cognita: imo p̄gruenti⁹ dicitur: odit incognita: que
 nulla esse vult: dū vult oīa esse cognita. **Sed**
 ne quisq; nobis difficultatē referat questione; z
 asserens tā nō posse quēq; odisse qđ nescit: q;
 nō pōt amare qđ nescit. nō resistim⁹ verbis: s̄
 intelligendū est: nō hoc idē dici cū dicit: amat
 scire incognita. ac si diceret: amat incognita.
 Illud ei fieri pōt vt amet quisq; scire incogni-
 ta. vt autē amet incognita nō pōt. **Non enim**
 frustra tibi est positū scire. **Quī** qui scire amat
 incognita. nō ip̄a incognita. sed ip̄m scire amat.
Quod nisi haberet cognitū neq; scire se quic-
 q; pōt fidenter dicere neq; nescire. **Non so-**
 lum em̄ qui dicit scio. et verum dicit. necesse est
 vt quid sit scire sciat. sed etiā qui dicit nescio.
 id que fidenter et verū dicit. scit verū se dicere
 scit vtiq; quid sit scire. q; discernit ab sciente
 nescientem. cum veraciter se intuens dicit ne-
 scio. **Et** cū ip̄e scit se verum dicere vnde sciret
 si quid sit scire. nesciret.

Quibus causis amari vidētur cognita. cū
 ip̄a scientia eozq; nescimus expedit. **Ca. XI.**

Quilibet igitur studiosus. quilibet cu-
 riosus non amat incognita. cum ar-
 dentissimo appetitu instat scire qđ
 nescit. **Aut** em̄ iam genere notuz habet quod
 amat. idq; nosse expedit. etiā in aliqua re sin-
 gula vel in singulis rebus que illi nondū note
 forte laudant: fingitq; aīo in angmariam for-
 mam qua excitetur in amore. **Unde** aut fin-
 git nisi ex his que iam nouerat. **Qui** tamē for-
 me aīo figurate atq; in cogitatione notissime
 si eam que laudabat dissimilem inuenerit. for-
 tasse nō amabit. **Quō** si amauerit. ex illo ama-
 re incipiet ex quo didicit pauloante quippe
 alia erat que amabatur. quam sibi animus.

formas exhibere cōsueuerat. **Si** autē illi forme
 simile inuenerit quā forma p̄dicauerat: cui ve-
 re possit dicere. iā te amabam. nec tunc vtiq;
 amabat incognita: quā i illa similitudine nouerat.
Aut i sp̄e sempiternae rōis videm⁹ aliqd tibi
 amamus: qđ cum expressum in aliq; rei t̄p̄alis
 effigie: illis q; expti sunt laudantibus et ama-
 mus et credim⁹: nō aliqd amam⁹ incognitum
 vñ iam supra satis differim⁹. **Aut** aliqd no-
 tum amam⁹: ppter qđ ignotū aliqd querim⁹
 cui⁹ ignoti amore nequa; nos tenet. s̄ illius
 cogniti q; ptinere nouim⁹: vt illud etiā qđ ad-
 huc ignotū q̄rimus nouerim⁹: sicut d̄ incogni-
 to verbo pauloante locut⁹ sum. **Aut** ip̄m scire
 quis q; amat? quod nulli scire aliquid cupien-
 ti esse incognitū pōt. **His** causis vidēt amare
 incognita qui scire aliquid volunt quod ne-
 sciūt et ppter ardentiorē q̄rēdi appetitū sine
 amore esse dici nō pōt. **Sed** q; se res aliter
 habeat: nec oīno quicq; amet incognitū. ar-
 bitror: me psuasisse verū diligenter intuenti-
 bus. **Sed** q; exempla q; dedim⁹ eoz sunt qui
 aliqd qđ ipsi non sunt nosse cupiūt. videndū
 est. ne forte aliqd nouū genus appareat cum
 seipsa mens nosse desiderat.

An incognita sibi sit mens cū se querit vt
 nouerit **Capitulum III.**

Quid q; amat mēs. cū ardentē seip-
 sam q̄rit vt nouerit. dum incognita
 sibi est: **Ecce** em̄ mens semetip̄am q;
 rit vt nouerit: et inflāmat hoc studio. **Amat**
 igit. **Sed** qđ amat? **Seip̄am.** **Quō** cū se non
 dū nouerit. nec q; pōt amare qđ nescit?
An ei fama p̄dicauit specie suā. sicut de absen-
 tib⁹ solemus audire. **Fortē** q; se nan amat. sed
 qđ de se fingit hoc amat. lōge fortasse aliud q;
 ip̄a est. aut si se mens sui simile fingit. et iō cum
 hoc figmētum amat se amat ante q; nouerit:
 q; id qđ sui simile est intuet. **Nouit** igit alias
 mētes ex quib⁹ se fingat. et genere ip̄o sibi no-
 ta est. **Aut** ergo cum alias mētes nouit. se nō
 nouit. cū seip̄a nihil possit esse p̄sentius. **Quō**
 vt oculis corp̄is. magis ali; oculi notū sunt. q;
 ip̄i sibi nō se q̄rat nūq; inuētura. **Quō** ei se
 oculi p̄ter specula videbūt. **Nec** villo mō purā
 dū est etiā reb⁹ incorp̄is p̄tēplādis tale aliqd
 adhiberi. vt mēs tanq; in speculo se nouerit.
An i rōne veritatis eterne videt q; speciosuz
 sit nosse semetip̄am. et hoc amat. qđ videt stu-
 detq; i se fieri. q; quū sibi nota nō sit. notū tñ
 ei ē q; bonū sit vt sibi nota sit. **Et** h̄ qđ ē mira-
 bile ē: nō dū se nosse. et q; sit pulchz se nosse iā
 nosse. **An** aliq; finē optimū. i. securitatē et bea-
 titudinē suā videt. p̄ quā occultā memoriā q;

Liber

in longinqua eā pgressam nō deseruit. ⁊ cre-
dit ad eundē finē: n̄ nisi seip̄am cognouerit sep-
uenire nō posse. **I**ta dū illud amat hoc q̄rit. ⁊
notū amat illud ppter qd̄ querit ignotū. **S**z
cur memoria beatitudinis sue poruit ⁊ memo-
ria sui cū ea perdurare non potuit. vt tam se
nosset que vult puenire. q̄ nouit illud q̄ vult
puenire. **A**n cū se nosse amat. nō se quā non-
dum nouit. sed ip̄m nosse amat: acerbiusq; to-
lerat seip̄am deesse scientie sue. quā vult cun-
cta comprehendere. **N**ouit autē quid sit nosse: ⁊
dum hoc amat qd̄ nouit etiam se cupit nosse.
Ubi ergo nosse suū nouit si se non nouit. nam
nouit qd̄ alia nouerit. se autē nō nouerit. hinc
em̄ nouit: ⁊ quid sit nosse. **Q**uo pacto igitur
se aliquid scientē scit: que seip̄am nescit. nec
em̄ alterā mentē scientem scit s̄ seip̄am. **S**cit
igitur seip̄am. **D**einde cū se querit vt nouerit
querentē se iā nouit. **I**ā se ergo nouit. **Q**uā-
propter non pōt oīno nescire se. **Q**ue dum se
nescientē scit: se vtiq; scit. **S**i autē se nescientē
nesciat. nō se querit vt sciat. **Q**uapropter co-
ip̄o quo se querit. magis se sibi notā q̄ ignotā
esse cōiunct. **N**ouit em̄ se querentē atq; nesci-
entē: dū se querit vt nouerit. **Q**uid ergo dice-
mus. **A**n qd̄ ex pte se nouit: ex pte non nouit.
Sed absurdū est dicere: nō eam totā scire qd̄
scit. **N**on dico totū scit: s̄ qd̄ scit: tota scit. **C**ū
itaq; aliquid de se scit: qd̄ nisi tota nō pōt. totā
se scit. **S**cit autē se aliqd̄ scientē. nec pōt quicq;
scire nisi tota. **S**cit se igitur tota. **D**einde qd̄
eius ei tam notū est q̄ se viuere.

De proprijs mentis que non potest igno-
rare. **C**apitulum. III.

Non pōt autē ⁊ mens esse ⁊ nō viuere
q̄n̄ habet etiā amplius vt intelligat
Nam ⁊ anime bestiarum viuunt: sed
non intelligunt. **S**icut ergo mens tota mens
est. sic tota viuunt. **N**ouit autē viuere se. **T**otam
se igitur nouit. **P**ostremo cū se nosse mens q̄-
rit: mentē se esse iā nouit. alioquin vtrū se que-
rat. ignorat: ⁊ aliud p alio forsitan querat. **S**i
eri em̄ pōt vt ip̄a nō sit mens. atq; ita dum mē-
tem nosse querit: non seip̄am querat. **Q**uā-
propter qm̄ cum querit mens quid sit mens.
nouit qd̄ se querat. p̄fecto nouit quod ip̄a sit
mens: porro si hoc in se nouit quod mens est.
⁊ tota mens est. totam se nouit. **S**ed ecce nō
se nouerit esse mētem: cum autē se querit. hoc
tantū modo nouerit quod se querat. **N**otest
em̄ etiam sic aliud p alio querere. si hoc nescit
vt autē non querat aliud pro alio. p̄culdubio
nouit quid querat. **A**t si nouit quid querat: ⁊
seip̄am querit. seip̄m vtiq; nouit. **Q**uid ergo

adhuc q̄rit: q̄ si ex pte se nouit: ex parte at̄ ad-
huc q̄rit: non seip̄am: sed p̄tē suā querit. **E**um
em̄ eaīp̄a dicit. **D**einde qz nouit nō dū se a se
inuentā totā: nouit q̄nta sit tota. **A**tq; ita q̄rit
qd̄ deest. quē admodū solemus q̄rere vt veni-
at in mentez qd̄ excidit: nec tñ penitus exci-
dit: qz pōt recognosci cū venerit hoc eē qd̄ q̄-
rebat. **S**ed quō mens veniat in mentē quasi
possit mens in mente non esse: huc accedit qz
si parte inuentā nō se totā querit. tñ tota se q̄rit.
Tota ergo sibi p̄sto est: ⁊ quid adhuc querat
non est: hoc em̄ deest quod querit: nō illa que
querit. **E**um itaq; tota se querit nihil eius de-
est. **A**t si non tota se querit. sed pars que in-
uenta est. querit partem que non dum inuen-
ta est. **N**on se q̄ mens q̄rit cuius se nulla pars
querit: pars em̄ que inuenta est: nō se querit.
pars autem que nondum inuenta est: nec ip̄a
se querit: quoniam ab ea que iam inuenta
est parte non queritur. **Q**uocirca quia nec to-
ta se mens querit: nec pars eius vlla se querit
se: mens omnino nō querit.

In quo mens nosse se debeat: ⁊ a quib⁹ ab-
stinere ne eis quasi proprijs delectetur atq; i-
se minus nouerit. **C**A. V.

Quid ergo ei p̄ceptum est: vt seip̄a
cognoscat: credo vt seip̄m cogitet: ⁊
p̄m naturā suam viuat: id ē vt p̄m na-
turā suam ordinari appetat: sub eo scz cui sub-
denda est: supra ea quib⁹ p̄ponēda est: sub illo
a quo regi debet: supra ea que regere debet.
Culta em̄ p cupiditatē prauā tanq; sui sit ob-
lita: sic agit. **V**idet em̄ qdā intrinsecus pul-
cra: in prestantiori natura que deus est. **E**t cū
instare debeat vt eis fruatur: volens ea sibi tri-
buere: ⁊ non ex illo: similis illius: sed ex seip̄a
esse quod ille est: auertitur ab eo: moueturq;
⁊ labitur in minus ⁊ minus: quod putat am-
plius ⁊ amplius: quia nec ip̄a sibi: nec ei quic-
q; sufficit recedenti ab illo qui solus sufficit.
Ideoq; per egestatem ac difficultatem sit ni-
mis intenta in actiones suas: ⁊ inquietas de-
lectationes quas per eas colligit: atq; ita cu-
piditati acquirendi noticias ex his que foris
sunt: quorum cognitum genus amat: ⁊ sentit
amitti posse: nisi impensa cura tenet tenean-
tur perditq; securitatem: tantoq; seip̄am mi-
nus cogitat: quā om̄ magis secreta est: qz se non
possit amittere. **I**ta cum aliud sit nō se nosse:
aliud nō se cogitare. **N**ecq; cū multax doctri-
naz peritū: ignorare gr̄maticā dicimus. cū
eā nō cogitat: qz de medicina arte tunc cogi-
tat. **C**ū ergo aliud sit nō se nosse: ⁊ aliud se co-
gitare: tanta vis est amoris. vt ea que cum

amore diu cogitauerit. eisq; cure glutino in-
 heferit. attrahat secū etiā cū ad se cogitandā
 quodāmo redit. Et q; illa corpora sunt que fo-
 ris per sensus carnis adamauit. eozq; diutur-
 na quadā familiaritate implicata est. nec secū
 pōt introsum tanq; in regiōe incorporee na-
 ture ipā corpa inferre: imagines eorum con-
 uoluit et rapit. factus in semetipā: de semetipā
Dat em̄ eis formādis quiddam substātie sue:
 seruat aut̄ aliquid: quo libere de specie taliu;
 imaginum iudicet: et hoc est magis mens. id
 est rōalis intelligentia. que seruat vt iudicet
Mamillas anime ptes que corpoz silitudi-
 bus informantur. etiam cum bestijs nos cō-
 munia habere sentimus.

In quib; mēs in se cogitans possit errare.
 Capitulū. VI.

Erat aut̄ mēs: cū se istis imaginibus
 tāto amore pūgit: vt etiā se eē aliqd
 hmōi existimet. Ita ei pformat eis quodāmo
 nō id existendo sed putando. nō quo se imagi-
 nem putet. s; oīno illud ipm cui; imaginē secū
 habet: **U**iget quippe in ea iudiciū discernēdi
 corpus qd foris relinquit ab imagine. quā de
 illo secū gerit. nisi cū ita exprimunt eedē ima-
 gines tanq; foris sentiant: nō intus cogitetur
 sicut dormientib;: aut furentibus: aut in aliq;
 extasi accedere solet.

De opinionibus eoz qui mentē aliqd pci-
 puū corporis esse senserūt. Capitulū. VII.

Um itaq; se tale aliqd putat. corp;
 esse se putat: **E**t q; sibi bñ conscia est
 principat; sui quo corpus regit. hic
 factū est vt quidā quererent qd corpis ap-
 valeret in corpe: et hoc esse mentē. vel oīno to-
 tā aiā existimarēt vt empedocles et ericates
 opinati sūt. Itaq; alij sanguinē: alij cerebruz
 alij cor: nō sic scriptura dicit. **D**ōstrebos tib; dñe
 in toto corde meo. **E**t diliges dōm deū tuum
 ex toto corde tuo. **H**oc. n. abutendo vel trans-
 ferēdo vocabulo dicitur corpe ad animū: s; ipam
 oīno ptiā corpis quā in viscerib; dilaniatis
 videm; eā eē putauerūt. **A**lij ex minutissimis
 indiuiduisq; corpusculis q; atomos dicūt. cō-
 currentib; in se atq; coherentib; eā pfi cre-
 diderūt. **A**lij aerē: alij ignē. substātiā ei; esse
 dixerūt. **A**lij eā nullā esse substātiā. quia nisi
 corpus: nullā substātiā poterāt cogitare. et
 eā corpus esse nō inueniebāt. sed ipam tempe-
 rationē corpis nri vel cōpāgeni primordioruz
 quib; ista caro tāq; pnectit. eē opinati sunt eo-
 q; oēs eā mortālē esse senserūt: q; siue corpus
 esset: siue aliqua cōpositio corporis. nō posset
 vtiq; immortaliter pmanere. **Q**ui vero ei; sub-

stantiā vitā quandā nequaq; corporeā. qñ qdē
 vitā. oē viuū corpus animantē ac viuificantē
 esse reperit. cōsequenter et immortalē. q; vite
 carere vita nō pōt. vt quisq; potuit pbare co-
 nati sunt. **N**ā de quinto illo nescio: quo corpe-
 qd notissimis qrtuor hui; mūdi elementis q;
 dā pūgentes. hinc aiā esse dixerūt. hoc lo-
 co diu differendū nō puto. **A**ut em̄ hoc vocāt
 corpus qd nos. cui; in laci spacio ps toto mi-
 nor est. et in illis annuerādi sunt q; mētē cor-
 poreā esse crediderūt: **A**ut si vel oēm substan-
 tiam: vel oēm mutabilē substātiā corpus ap-
 pellant. cū sciant nō oē locoꝝ spacijs aliqua lō-
 gitudine vel latitudine et altitudine cōtineri
 nō cū eis de vocabuli questione pugnandū ē.
In his oib; sentētijs qsq; videt mētē naturā
 et substātiā et nō eē corpeā. i. nō minore sui
 pre min; occupare loci spaciū. mai; q; maiore
 sit oportet videat eas q; opinant; eē corporeaz
 nō ob hoc errare qd mens desit eoz noticie. s;
 qd adiūgūt ea: sine quibus nullā pnt cogitare
 naturā. **S**ine phantasijs em̄ corpm quicquid
 vili fuerint cogitare. nihil oīno eē arbitrāt. id
 q; nō se tanq; sibi desit mens requirat. **Q**uid
 em̄ tā cognitōi adest. q; id qd menti adest. aut
 qd tā mētē adest. q; ipā mens. **U**ti et ipā q; ap-
 pellat; inuentio. si verbi originē retractemus
 qd aliud resonat. nisi q; inuenire est in id ve-
 nire qd querit. **P**ropterea q; qñ vltro in mētē
 veniūt. nō vltate dicunt; inuēta. q;uis cogni-
 ta dici possint. q; nō in ea qrendo tendebam;
 vt in ea veniremus: hoc est ea inueniremus.
Quapropter sicut ea que oculis aut vltro alio
 corpis sensu requirunt. ipā mens querit. ipsa
 em̄ etiā sensū carnis intendit. tūc aut̄ inuenit
 cū in ea q; requirunt; id est sensus venit. **S**ic
 alia que non corporeo sensu internuncio. sed
 p seipam nosse debet cū in ea venit. inuenit.
Aut in supiore substātiā. i. in deo: aut in cete-
 ris aīe partibus sicut de ipis imaginibus cor-
 poz cum iudicat. intus em̄ in aiā eas inuenit
 per corpus impressas

Qui mens nosse se cupiēs nihil eoz d se cor-
 poreū debeat cogitare.

Capitulū. VIII.

Ego seipam quemadmodum que-
 rat et inueniat. mirabilis questio est
 q; tēdat. vt qrat. aut veniat. vt inue-
 niat. **Q**uid em̄ tam in mente q; mēs est. **S**ed
 quia in his est que cum amore cogitat. sensibi-
 libus aut̄: id est corporalibus cū amore assue-
 facta est. nō valet sine imaginibus eorum eē
 in semetipā. hinc ei obort; erroris dedecus-
 dum rerum sensarum imagines se cernere.

a se non pōt: vt se solā videat. **S**obeferunt em̄ mirabiliter glutino amoris: ⁊ hec est eius im- mundicia: qm̄ dū se solē nititur cogitare. h̄ se putat esse sine quo se non pōt cogitare. **S**um igit̄ ei p̄cipit vt seip̄am cognoscat: non se tāq̄ sibi detractā sit querat: sed id qd̄ sibi addidit detrahat. **I**nterior est em̄ ip̄a: non solū q̄ ista sensibilia que manifeste foris sunt: sed etiaz q̄ imagines eoz̄ q̄ in parte quadā sunt aīe: quā habent ⁊ bestie: q̄uis intelligentia careant q̄ mētis est pp̄ria. **S**ū ergo sit mens interior q̄- dam mō exit a semetip̄a: cū in hec quasi vesti- gia multaz̄ intentionū exerit amoris affectū. **Q**ue vestigia tanq̄ imprimunt̄ memorie: qm̄ hec que foris sunt corp̄alia sentiunt̄: vt etiam cū absunt ista: presto sint tñ imagines eozum cogitantib⁹. **C**ognoscat ḡ semetip̄am: nec q̄si absentē se querat: sed intentionem volunta- tis qua palia vagabat̄ statuatur in seip̄am: ⁊ se cogitet. **I**ta videbit q̄ nunq̄ se nō amauerit: nunq̄ nescierit: **S**ed aliud secū amando cuz eo se confudit ⁊ cōcreuit quodam mō: atq̄ ita dū sicut vnum diuersa cōplectitur: vnum pu- tauit esse que diuersa sunt.

Quō mens cognoscat seip̄am. **Cap. IX.**

An itaq̄ velut absentem se querat
n cernere: s̄ p̄ntez se curret discernere

Hec se quasi nō nox̄it cognoscat: sed ab eo q̄ alterū nouit dinoscat. **I**pm̄ em̄ quod audit: cognosce. teip̄am: quō agere curabit si nescit: aut qd̄ sit cognosce: aut qd̄ sit teip̄am. **S**i aut̄ vtrūq̄ nouit: nouit seip̄am: qz̄ ita si d̄z menti: cognosce teip̄az̄: sicut d̄z: cognosce che- rubin̄ aut seraphin̄. **D**e absentibus ei illis cre- dimus: s̄m qd̄ celestes quedā p̄tates esse p̄di- cant̄. **N**ec sicut d̄z: cognosce voluntatē illius hoīs: q̄ nobis nec ad sentiendūz̄ vllō mō: nec ad intelligendū p̄sto est: nisi corp̄alib⁹ signis editis: ⁊ hoc ita vt magis credam⁹ q̄ intelliga- mus: **N**ec ita vt d̄z: hoī: vide faciē tuā: quod nisi in speculo fieri nō pōt. **N**ā ⁊ ip̄a n̄a facies absens ab aspectu n̄o est: qz̄ nō ibi est q̄ ille di- rigi pōt. **S**ed cū d̄z: mētī: **C**ognosce teip̄am: eo ictu q̄ intelligit qd̄ dictū est: teip̄am: cognoscat seip̄am: nec ob aliud q̄ eo q̄ sibi p̄ns est. **S**i at̄ qd̄ dictū est nō intelligit: nō vtiq̄ facit. h̄ igit̄ ei p̄cipit vt faciat: qd̄ cū ip̄m p̄ceptū intelligit: facit. **N**ō ergo adiūgat aliud ad id qd̄ seip̄am cognoscat: cū audit vt seip̄am cognoscat. **H**er- te enim nouit sibi dici: sibi scilicet que est: ⁊ vi- uit: ⁊ intelligit. **S**ed est ⁊ cadauer: viuit ⁊ pec- cus: intelligit autem nec cadauer nec pecus. **S**icut ergo sese esse ⁊ viuere scit: quomodo ē ⁊ viuit intelligentia.

Mens nosse se cupiēs nihil eozum de se opinari deat de qd̄ scit eē dubitādū. **Ca. X.**

An ergo: verbi gr̄a: mens aerez se
c putat: aerē intelligere putat. **S**e tñ intelligere scit: aerem aut̄ se esse nō scit: sed putat. **S**e cernat qd̄ putat: cernat qd̄ scit: hoc ei remaneat. **N**ñ ne illi quidē dubita- uerunt: q̄ aliud atq̄ aliud corp⁹ esse mentem putauerūt. **N**ec em̄ oīs mens aerem se eē exi- stimat: s̄ alie ignē: alie cerebrū: alieq̄ aliū cor- pus: ⁊ aliud alie: sic supra cōmemorauit: oēs tñ se intelligere nouerunt ⁊ esse ⁊ viuere. **S**ed i- telligere ad id qd̄ intelligunt referunt: eē aut̄ ⁊ viuere ad seip̄as. **E**t nulli est dubiū: nec quē q̄ viuere q̄ non sit. **E**rgo p̄sequenter ⁊ eē ⁊ vi- uere id qd̄ intelligit: non sicuti est cadauer qd̄ nō viuit: nec sicuti viuit aīa q̄ nō intelligit: sed pp̄rio quodā eodēq̄ p̄stantiore mō. **I**tē velle se sciunt: nec hoc posse quēq̄ qui non sit ⁊ q̄ non viuat pariter sciunt. **I**tēq̄ ip̄am volunta- tem referunt ad aliquid qd̄ ea voluntate vo- lunt. **R**eminisse etiā se sciunt: simulq̄ sciunt quod nemo meminisset nisi esset ac viueret. **S**ed ⁊ ip̄am memoriā referimus ad aliqd̄ quod ea meminimus. **D**uobus igitur horum trium memoria ⁊ intelligentia multarū reruz̄ noticia atq̄ scientia p̄tinentur. **V**oluntas at̄ adest: per quā fruamur eis vel vtamur. **F**ru- mur enim cognitīs: in quibus volūtas ip̄is p̄- pter seip̄a delectata conquefcit: vtimur vero eis que ad illud referimus quo fruendum est. **N**ec est alia vita hominū vitiosa atq̄ culpabi- lis: q̄ male vtens ⁊ male fruens. **D**e qua re si est nunc disserēdi locus. **S**ed quoniam de na- tura mentis agitur: remoueamus a confide- ratione nostra oēs noticias que capiūtur ex- trinsecus per sensus corporis: ⁊ ea q̄ possum⁹ oēs mentes de seip̄is nosse: certasq̄ esse dili- gentius attendamus. **U**trum enim aeris sit vis viuendi: reminiscendi: intelligēdi: volēdi cogitandi: sciendi: iudicandi. **A**n ignis: an ce- rebri: an sanguinis: an athomozuz̄: an p̄ter- vsitata quattuor: elementa: quinti nescio cui⁹ corporis: an ip̄ius carnis nostre compago: vl̄ temperamentum hec efficere valeat: dubita- uerunt hoies: ⁊ alius hoc: alius aliud affirma- re conatus est. **V**iuere se tñ ⁊ meminisse: ⁊ in- telligere: ⁊ velle: ⁊ cogitare: ⁊ scire: ⁊ iudicare quis dubitet. **Q**ñ quidem etiam si dubitat vi- uit: si dubitat vnde dubitet meminir: si dubi- tat dubitare se intelligit: si dubitat certus esse vult: si dubitat cogitat: si dubitat scit se nesci- re: si dubitat iudicat non se temere consenti- re oportere. **Q**uisquis igitur alium de dubitat

de his oibus dubitare non debet: que si non essent: de vlla re dubitare nō posset. **H**ec oīa q̄ vel corpus vel cōpositionē seu t̄pationē corpōis esse mentē putāt: in subiecto esse volūt videri: vt substātia sit aer: vel ignis siue aliq̄d aliud corpus: q̄d mētē putāt. **I**ntelligētia dō ita insit huic corpō: sicut qualitas eius: vt illud subiectū sit: hec in subiecto: subiectū sc̄z mēs quā corpus esse arbitrant̄: in subiecto aut̄ intelligētia: siue q̄d aliud eorū que certa nobis esse cōmemorauimus. **S**uxta opinant̄ etiā illi qui mentē ip̄am negāt esse corpus: sed compaginē aut tempationē corpōis. **H**oc em̄ inter est: q̄ illi mentē ip̄am dicunt esse substantiam in quo subiecto sit intelligentia. **I**sti aut̄ ip̄am mentē in subiecto esse dicūt corpōe sc̄z cui⁹ cōpositio vel tempatio est. **U**ñ p̄sequenter etiā intelligentiā quid aliud q̄m in eodē subiecto corpōe existimāt. **Q**ui oēs nō aduertūt mentē nosse se etiā cū querit se: sicut iā ostendim⁹. **N**ullo mō aut̄ recte dicif̄ sciri aliqua res: duz ei⁹ ignorat̄ s̄ba. **Q**uapropt̄ cū se mens nouit s̄bam suā nouit: et cū de se certa est: de s̄ba sua certa est. **C**erta est aut̄ de se: sicut p̄uincūt ea que sup̄a dicta sunt. **N**ec oīno certa est: vt aer an ignis sit: an aliq̄d corpus: v̄l aliq̄d corpōis. **N**ō est igit̄ aliq̄d eorū. **N**otūq̄ illud q̄d se iubet vt nouerit: ad hoc p̄tinet vt certa sit nō se esse aliq̄d eorū de quib⁹ incerta est: idq̄ solū esse se certa sit: q̄d solum esse se certa est. **S**ic em̄ cogitat̄ ignē aut aerē: et quicq̄d aliud corpōis cogitat̄. **N**ec v̄llo mō fieri possz vt ita cogitaret id q̄d ip̄a est: quēadmodū cogitat̄ id q̄d ip̄a nō est. **P**er phantasiā quippe imaginariā cogitat̄ hec oīa: siue ignē: siue aerē: siue illud: siue illud corpus: partē v̄llā: siue cōpaginē t̄pationēq̄ corpōis: nec vtiq̄ ista oīa: sed aliq̄d horū esse d̄. **S**i q̄d aut̄ horū esset: aliter id q̄ cetera cogitaret: non sc̄z p̄ imaginabile figmentū: sicut cogitant̄ absentia: q̄ sensu corpōis tacta sunt: siue oīno ip̄a: siue eiusdē generis aliqua: sed quadā interiore: nō similita: s̄ vera p̄ntia. **N**on em̄ quicq̄ illi est seip̄a p̄ senti⁹: sicut cogitat̄ viuere se et meminisse et intelligere et velle se. **N**ouit em̄ h̄ in se: nec imaginat̄ quasi extra se illa sensu tetigerit: sicut corpalia queq̄ tangunt̄. **E**x quorū cogitationibus si nihil sibi assignat̄: vt tale aliq̄d se esse putet: quicquid ei de se remanet: hoc solum ipsa est.

De memoria: intelligentia et voluntate in quibus mens habet in se quandam imaginē diuine trinitatis

Capitulum. XI

Memoria igitur paulisper ceteris: q̄z mens de seip̄a certa est: tria h̄ potissimū cōsiderata tractemus: memoriā: intelligentiā: volūtatem. **I**n his em̄ trib⁹ inspicere solent etiā ingenia puulorū cuiusmodi p̄ferant indolem. **Q**uāto quippe tenacius et facilius puer meminit: q̄toq̄ acutius intelligit et studet ardentius: tanto est laudabilior ingenij. **S**uz dō de cuiusq̄ doctrina queritur nō q̄ta firmitate ac facilitate meminerit: vel q̄to acumine intelligat: s̄ q̄d meminerit et q̄d intelligat q̄rit̄. **E**t q̄ nō tm̄ q̄ doctus sit considerat̄ laudabilis animus: s̄ etiā q̄ bonus. nō tm̄ q̄d meminerit et q̄d intelligat: verū etiā q̄d velit attendit̄: nō q̄ta flagratia velit: s̄ q̄d velit p̄us: deinde q̄tū velit. **T**ūc em̄ laudandus est animus vehemēter amans: cū id q̄d amat vehemēter amandū ē. **N**ū ḡ dicunt̄ h̄ tria: ingenij: doctrina: vsus. **P**rimū horū p̄siderat̄ in illis tribus q̄d possit q̄sq̄ memoria et intelligentia et volūtate. **S**ecundū eorū p̄siderat̄ q̄d habeat q̄s memoria: et intelligentia: quo studioso volūtate puenerit. **J**am vero vsus tertiusi volūtate est p̄tractate illa q̄ in memoria et intelligentia p̄tinet̄: siue ad aliq̄d ea referat̄: siue eorū sine delectata p̄quiescat. **U**ti em̄ est assumere aliq̄d in facultatē volūtatis: vti autem dicif̄ q̄d in vsum venerit: ad id q̄d amas obtinendū referre: si tm̄ amandū est. **F**ruī est enim amore inherere alicui rei p̄pter seip̄am: frui est aut̄ vti cū gaudio nō adhuc spei: s̄ iam rei. **P**roinde oīs q̄ fruitur vtitur: assumit em̄ aliq̄d in facultatē volūtatis cū sine delectationis. **N**ō aut̄ oīs qui vtit̄: fruitur: s̄ id q̄d in facultatem volūtatis assumit: nō p̄pter illō ip̄sum: s̄ p̄pter aliud appetit. **H**ec igitur tria: memoria intelligentia volūtatis: q̄m non sunt tres vite s̄ vna vita: nec tres mentes sed vna mēs cōsequēter vtiq̄ nec tres sube sunt: s̄ vna substantia. **M**emoria quippe q̄ vita et mēs et substantia dicif̄ ad seip̄am dicif̄. **Q**uero memoria dicif̄: ad aliq̄d relatiue d̄. **H**oc de intelligentia q̄z et de volūtate dixerim. **E**t intelligentia quippe et voluntas: ad aliquid dicunt̄. **V**ita ē autem vna queq̄ ad seip̄am et mēs et essentia. **Q**uo circa tria hec eo sunt vnum: quo vna vita: vna mens: vna essentia. **E**t quicquid aliq̄d ad seip̄a singula dicuntur: etiam simul nō pluraliter sed singulariter dicūtur. **E**o vero tria quo ad se inuicem referuntur: que si equalia non essent: non solum singula singulis sed etiam omnibus singula: non vtiq̄ se inuicem caperant. **N**ec enim tantum a singulis singula verum etiam a singulis omnia capiunt̄. **D**e

Libe r

mini enim me habere memoriā et intelligētiā et voluntatē. et intelligo me intelligere et velle atque meminisse: et volo me velle. et meminisse et intelligere. totāque meā memoriā et intelligētiā et voluntatē simul memini. **Q**uod enim memorie mee non memini: non est in memoria mea. **N**ihil autem tam in memoria: quam ipsa memoria est. **T**otā igitur memini. **N**ec quicquid intelligo intelligere me scio: et scio me velle quicquid volo. **Q**uicquid autem scio memini. **T**otāque igitur intelligētiā. totāque voluntatē meā memini. **S**icut cum hec tria intelligo. tota simul intelligo. **N**ec enim quicquid intelligibiliū non intelligo nisi quod ignoro. **Q**uod autem ignoro: nec memini nec volo. **Q**uicquid itaque intelligibiliū non intelligo: sequentem etiam non memini nec volo. **Q**uicquid autem intelligibiliū memini et volo: sequenter intelligo. **V**oluntas etiam mea totā intelligentiā totāque memoriā meam capit dum toto vtor quod intelligo et memini. **Q**uapropter quoniam inuicem a singulis et tota omnia capiunt: equalia sunt tota singula totis singulis: et tota singula simul omnibus totis. et hec tria vni: vna vita: vna mens vna essentia.

De querenda imagine trinitatis etiam in his que aia ex corpis sensib' accipit. La. XII.

Am ne igitur ascendendū est qualibuscūque intentionis viribus ad illaz summā et altissimā essentia: cuius impar imago est humana mens sicut imago: an ad huc eadē tria distinctius declaranda sunt in aia pilla que extrinsecus sensu corpis capimus: vbi tpaliter impm it rex corporeaz noticia. **N**ec tētem quippe ipsam in memoria et intelligētia et voluntate suimet ipsius talē repiebamus: vt quoniam ipse nosse semper seipam velle apprehendebat simul etiam sp sui meminisse: semper seipam intelligē et amare apprehendere: quis non semper se cogitare discretā ab eis que non sunt quod ipsa est ac hoc difficile in ea dinoscitur memoria sui et intelligentia sui. **Q**uasi enim non sint h duo: sed vni duobus vocabulis appeller: sic apparet in ea re vbi valde ista cōiuncta sunt: et aliud alio nullo pcedit tpe: amorque ipse non ita scitur esse: cū cum non prodit indigētia: quoniam non semper presto est quod amat. **Q**uapropter etiam tardioribus dilucescere hec pnt duz ea tractant: que ad animū tempe accedūt: et que il tpaliter accidunt cuz meminit quod antea non meminerat: et cum videt quod antea non videbat: et cū amat quod antea non amabat. **D**ed aliō hec tractatio iam poscit exordium: ppter huius libelli modum.

Explicit libe r decimus.

Incipiunt capitula libri vndecimi.

- i** De imagine trinitatis etiam in eo quod imago dei non est: id est in homine exterioriore querēda.
- ii** De visibili et vidente atque visione.
- iii** De memoria qua visor imago retinet et intentione aie que in vtriusque occurrit.
- iiii** De imaginibus quas cogitationis actus intuctur in phantasia quam memoria concepit.
- v** De cogitationibus innoxijs et de his que ab actus recordationis abigende sunt.
- vi** De fine voluntatis que cognoscit an recta: an prava cupimus.
- vii** De ea trinitate que iam non ex corpore neque ex corpis sensu: sed de memoria nascitur cogitantis.
- viii** De multiplicationibus trinitatum que ex recordatione pariuntur.
- ix** Quod in quolibet genere trinitatum voluntas nec parens inueniatur esse nec ples.
- x** Quod facile sit cogitari sibi eas species que non vidit ex earum recordatione que vidit.
- xi** De mensura et numero et pondere que similitudo sit in memoria et visione et voluntate.

Incipit liber vndecimus.

De imagine trinitatis etiam in eo quod imago dei non est: id est in homine exterioriore querenda.

Capitulum I.

Nam dubium est sicut interiorē hominem intelligētia: sic exteriorē sensu corpis peditū. **N**itramur igitur si possumus in hoc que exterioriore indagare qualecūque vestigiū trinitatis: non quod ipse corde nō sit imago dei. **M**anifesta est quippe apostolica sententia: que interiorē hominem renouari dei agnitione declarat sicut imaginē eius que creauit eū. cum et alio loco dicat. **E**t si exterior: homo noster corrumpit. sed interior renouatur de die in diē. **I**n hoc ergo que corrumpit. queramus que admodum possumus quandā trinitatis effigie. et si non expressiore. tamen fortassis ad dinoscendū faciliore. **N**ec enim frustra. et iste homo dicit: nisi quod inest ei nonnulla interioris similitudo. et illo ipso ordine conditionis nostre quomortales atque carnales effecti sumus: facilius et quasi familiarius visibilia que intelligibilia tractamus. **C**um ista sint exteriorius. illa interiorius. et ista sensu corpis sentiamus. illa mente intelligam. nosque ipsi animi non sensibiles simus id est corpora. sed intelligibiles: quoniam vita sumus.

Colo. 3.

2. Cori. 4.